FIRST YEAR HIGHER SECONDARY EXAMINATION MARCH 2019

SUBJECT : SANSKRIT SASTRA क विभागः - व्याकरणम् **CODE. NO: FY 19**

Qn No	Sub Qns	Answer Key/Value Points	Score	Total
1		ससजुषोरुः, अदोऽशरप्लुतादप्लुते, आद्गुणः, ङमुट्पदान्तादति इति क्रमशः लेखने एकोऽङ्कः	1+1+1+1	4
2.	(क)	'विप्रतिषेधे परं कार्यम्' इति सूत्रेण 'रोरि' इति असिद्धत्वात् 'हशि च' इति सूत्रेण उत्वे मनोरथः इति।	3	3
	(ख)	ससजुषोरुः, रोरि, ढ्रलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः	(3)	
3	(क)	शि तुक्, स्तोः श्चुना श्चुः, स्तोः ष्टुना ष्टुः, शश्छोऽटि, झरो झरि सवर्णे।	1+1+1+1	4
	(ख)	'मान्तस्य पदस्य अनुस्वारः स्यात् हलि' इति सूत्रार्थलेखने अङ्कद्वयं; 'हरिम् + वन्दे - हरिं वन्दे' - इति उदाहरणलेखनाय अङ्कद्वयम्।	2+2 (4)	
4		'झलां जशोऽन्ते' इति लेखनाय एकोऽङ्कः।	1	1
5.		परसवर्णः इति लेखनाय एकोऽङ्कः। प्रश्ने अनित्यत्वात् एकः अङ्कः देयः।	1	1
6	(क)	इकोयणचि, अनचि च, झलां जश् झशि	1+1+1	3
	(ख)	प्रेजते, कृष्णैकत्वम्, उपार्च्छति।	1+1+1 (3)	
7.		'अवर्णादचि परे पूर्वपरयोः एको गुणः आदेशः स्यात्।' - इति लेखने अङ्कद्वयम्		

Qn No	Sub Qns	Answer Key/Value Points	Score	Total
		उप + इन्द्रः = उपेन्द्रः, गङ्गा + उदकम् = गङ्गोदकम् - इति लेखने अङ्कद्वयम्।	2+2	4
	8.	अ इ उ ऋ लृ = अक्। जब गड द = जश्। ए ओ ऐ औ = एच्। श ष स = शर्। य व र ल = यण्। इ उ ऋ लृ = इक्	1+1+1+1+1+1	6
	9	इ च य श = तालुः। अ क ह विसर्गः = कण्ठः। लृ त ल स = दन्ताः। ञ म ङ ण न = नासिका	1+1+1+1	4
	10	सप्तमी - सप्तम्यधिकरणे। द्वितीया - कर्मणि द्वितीया। पञ्चमी - अपादाने पञ्चमी।	2+2+2	6
	11	कर्तुः क्रियया आप्तुमिष्टतमं कारकं कर्म संज्ञं स्यात्। इति लेखने अङ्कद्वयम्। हरिं भजति इति लेखने अङ्कद्वयम्।	2+2	4
		ख विभागः		
	12	'वैशेषिकम्' इति लेखनात् एकः अङ्कः।	1	1
	13.	'असम्भवस्य' इति लेखनात् एकः अङ्कः।	1	1
	14	'चतुः' इति लेखनात् एकः अङ्कः।	1	1
	15	'कण्ठदेशे' इति लेखनात् एकः अङ्कः।	1	1
	16	'संयुक्तसमवायः' इति लेखनात् एकः अङ्कः। ★ समवायः इति लेखनादपि एकः अङ्कः देयः।	1	1

Qn No	Sub Qns	Answer Key/Value Points	Score	Total
17		सपक्षः इति लेखनात् एकः अङ्कः।	1	1
18		'लक्ष्यैकदेश वृत्तित्वम्' इति लेखनात् अङ्कद्वयम्।	2	2
19		ईश्वरः सर्वज्ञः परमात्मा एक एव। जीवात्मा प्रतिशरीरं भिन्नः विभुः नित्यः च।	2	2
20		प्रश्ने स्खलितत्वात् पूर्णाङ्कं देयम्। ['तेजस्संयोगात्' इति लेखनात् अङ्कद्वयम्]	2	2
21		अतिदेशवाक्यस्मरणादेव उपमितिः जायते। गोसदृशः गवयः इति वाक्यम् अतिदेशवाक्यम्	2	2
22		त्रिविधः। वेगः, भावना, स्थितिस्थापकः च इति लेखनात् अङ्कद्वयं देयम्।	2	2
23		विशेषणविशेष्यभावः अभावप्रत्यक्षम् — इति लेखनात् अङ्कद्वयं देयम्। (भूतले घटाभावः) एवमुदाहरणे एकः अङ्कः अपि।	3	3
24		साध्येन सह पक्षवचनम्, लिङ्गप्रतिपादकं वचनम्, पक्षधर्मता प्रतिपादकं वचनम् इति क्रमशः लेखनात् अङ्कत्रयम्।	1+1+1	3
25	(क)	'सप्रकारकं ज्ञानं सविकल्पकं, निष्प्रकारकं ज्ञानं निर्विकल्पकम्' — इति लेखने चतुरङ्काः।	4	4

Qn No	Sub Qns	Answer Key/Value Points	Score	Total
	(ख)	प्रत्यक्षज्ञानस्य करणम् इन्द्रियम्। इन्द्रियार्थ सन्निकर्षजन्यं ज्ञानं प्रत्यक्षम्। अतः इन्द्रियस्य प्रत्यक्षप्रमाणम्। इत्यादि लेखने चतुरङ्काः।	(4)	
26		सव्यभिचारोऽनैकान्तिकः। सः त्रिविधः— साधारणासाधारणानुपसंहारि भेदात्। पर्वतो वह्निमान् प्रमेयत्वात्। शब्दो नित्यः शब्दत्वात्। सर्वमनित्यं प्रमेयत्वात्।	4	4
27		अस्मात् पदात् अयमर्थः बोद्धव्यः इति ईश्वरसङ्केतः शक्तिः। इत्यादि लेखनाय चतुरङ्काः।	4	4
28	(क)	परापरव्यवहारासाधारणकारणं परत्वा- परत्वे। द्विविधम्। दिक्कृतं कालकृतं च। दूरस्थे दिक्कृतं परत्वम्। समीपस्थे दिक्कृतम् अपरत्वम्। ज्येष्ठे कालकृतं परत्वम्। कनिष्ठे कालकृतं अपरत्वम्।	6	6
	(ख)	द्विविधम्— यथार्थम्, अयथार्थम्। तद्वति तत्प्रकारकः अनुभवः यथार्थः। रजते इदं रजतमिति ज्ञानम्। सैव प्रमा इत्युच्यते। तदभाववति तत्प्रकारकः अनुभवः अयथार्थः। यथा शुक्तौ इदं रजतमिति ज्ञानम्।	(6)	